

54

HIZTEGI BATUA

ba - belztura

ba h. bada (cuskara mintzatuan (cf elkarrizketak) onartzekoa da *ba* forma, maila neutroari *bada* forma dagokion arren)

baba

babarrun

babazuza

babes

babesgarri iz eta izond

babesle

babestu, babes(tu), babesten

babo

abor* e. ababor

bada (forma hori dagokio maila neutroari; eta cuskara mintzatuan (cf elkarrizketak) onartzekoa da *ba* forma)

badaezpada

badaezpada ere

badaezpadako

badia

bafada

baga 'uhina, olatua'

baga uso* e. pagauso

bagil h. ekain

bago* e. pago

bagoi

bahe

bahetu, bahe(tu), bahetzen

bahi

bahiketa

bahitu, bahi(tu), bahitzen

bahitura

bahitzaile

bai

baiez

baiezko

baieztapen

baieztatu, baiezta, baieztatzen

baieztu* e. baieztatu

baiki

baikor

baikortasun

bailara *Gip* 'eskualde txikia', (ez da = 'ibarra', 'harana')

baimen**baimena eman****baimendu, baimen(du), baimentzen****baina****bainatu****baino****bainu****bainua hartu****bainuetxe****bainugela****baita** (batez ere 'baitan' forman erabilia: 'zure baitan', 'zure baitarik')**baita ... ere = bai eta ... ere****baitezpada****baitezpadako****baizen****baizik****bakailao****bakan****bakandu, bakan(du), bakantzen****bakantza** h. opor pl**bakar** (neure, zeure, bere,) **bakarrean** *Han zegoen gaixoa bere bakarrean malkoak egosten***bakardade****bakarka****bakarleku****bakarrik****bakarrizketa****bakartasun****bakarti****bakartu, bakar(tu), bakartzen****bakazio** h. opor**bake****baketsu****baketu, bake(tu), baketzen****bakezale****bakoiti****bakoitz****bakteria** h. bakterio**bakterio****bakun****bakundu, bakun(du), bakuntzen****bakuntasun****bala** 1 jaurtigaia 2 uzta-sorta lotua *gari bala***balada****balakatu, balaka, balakatzen** Ik **losintxatu****balaku****balantza****balantzaka****balantze****balazta** 'freno, galga'**balaztatu, balazta(tu), balaztatzen****balbe****baldan****baldankeria****baldar****baldarrontzi****baldarka****baldarkeria****baldartu, baldar(tu), baldartzen**

balderna
baldernapez
baldin
baldinba
baldinbaitere
baldintza
baldintzapen
baldintzatu, baldintza(tu), baldintzatzen
balditu, baldi, balditzen h. **harritu**
baldres
balea
     bale ontzi/untzi
baleazale
balentria
balezta 1 geziak eta jaurtikitzeko arma 2 orekagailua
balezteri
baliabide
baliagarri
baliakizun
baliarazi, baliaraz, baliarazten
baliatu, balia, baliatzen 1 *zaio* ad *Jainkoa balia dakidala 2 da* ad *Adimenaz balia zaitetz, ez indarraraz 3 du* ad *Ez dugu hitz hori baliatzen*
balin* e. baldin
balio
     balio izan, balioko
baliiodun Mat
baliioetsi, balioets, balioesten
baliogabe
baliogabetu, baliogabe(tu), baliogabetzen
baliokide
baliokidetasun
baliokidetu, baliokide(tu), baliokidetzen
baliokidetza
balios *Ipar*
baliotsu
baliozko
baliza
balizko
balkoi
baloi
baloratu, balora, baloratzen h. **balioetsi**
balore *Lgart* h. **adore**, **kemen**
baltsa 1 (bizidunen) talde, multzo, elkarte 2 'lohia, lokatza'
baltsamo
baltsamatu, baltsama, baltsamatzen
baltsatu, baltsa(tu), baltsatzen 1 nahasi *Baltsatu zuen bere aho-gozoa lur gutxi batekin 2 lokatzu Zer-gatik baltsatzen da zerria lohian?*
baltzu
balus* e. belus
bana
     bana-banako *Bana-banako* erlazioa
bana bertze *Ipar* batez beste
banaka
banaketa
banako
banan
     banan-banan
banana

- banandu**, banan(du), banantzen
bananondo
banatu, bana, banatzen
banatzaile
banatze
banda
bandera
bandil* e. **mandil Ipar** 'bidelapurra'
bando
 -ren **bando** ('x-ren alde') *Nire bando ez dena nire kontra da*
banka h. **bankuak**
bankari
banketxe
banku
banku-langile, **banku langile**
bapo
bapore
bar h. **taberna**, **ostatu**
barakuilu
baranda
barano 1 *gazte batzuk bildu zituen bere baranoan* (hots: bere inguruan) 2 *Varanus sp*
baratu, bara, baratzen
baratxe Ipar 'astiro'
baratxuri *Allium sativum*
baratze
baratzezain
baratzekari h. **barazki**
baratzuri* e. **baratxuri**
barau
     barau egin
     baraurik
     baraualdi
baraur* e. **barau**
barautu, **barau(tu)**, **barautzen** 1 *da ad Berrogei egunez barautu zen Jesus 2 du ad Lau denborak,*
     bijiliak eta garizuma barautuko dituzu osoki
barazki
barazkidenda* e. **barazki-denda**, **barazki denda**
barbantzu h. **txitxirio**
barbarin *Mullus sp*
barbaro
barda Ipar h. **bart**
barealdi
bare 1 'animalia' 2 'erraia' 3 izond 'lasaia'
baretu, **bare(tu)**, **baretzen**
barik
bariku Biz h. **ostiral**
baritono
barka eskatu, **barka eska**, **barka eskatzen**
barka eske
barkamen (hau bide da gaur hedatuena, *barkamendu* eta *barkazio* baino erabiliagoa)
barkamendu h. **barkamen**
barkatu, **barka**, **barkatzen**
barkazio h. **barkamen**
barku
barna 1 *posposizioan, -an barna (mendian barna) hedatuagoa da -tik barna (menditik barna) baino;*
     2 izond 'sakona' *putzua barna da*

- barne A iz 1 'barrena, barrua', *barne medikuntza*, 'ren barne egon*': 'ren barnean egon' 2 *Ipar*
 'gela' B adlag *Salneurria: 5000 pezeta, zergak barne; Ekainaren zortitik hamabira, egun*
biok barne
 barnean
 barneko
 barnera
 barneraino
 barnetik
 barneti(ka)ko
 barnez
 barnez barne
- barne luzegoa* e. *habearte*
 barneko iz *Ipar* 'jantzi mota'
 barnekoi 'barrukoa, sakona'
 barnera* e. *bolumen*
 barnerakoi
 barneratu, barnera, barneratzen
 barnetegi
 barroi
- barra 1 palanka 2 'bokaleko, ibai ahoko barra' 3 zerrenda
 barra-barra
 barraban *Bizk*
 barrabas
 barrabaskeria
 barrabil
 barrandan zelatan.
 barrandari
 barrandatu, barranda, barrandatzen
 barrandegi zelata-toki
 barraskilo
 barre
 barre egin
 barre eragin
 barrez
 barreka
- barregarri
 barreatu, barreia, barreatzen
 barreatzaile
- barren 1 barnea, barrua 2 beheko partea *gona-barrena, gona barrena, soinekoari barrena hartu, soro-*
-barrena, soro barrena
 barrendik
 barrenean
 barrenez
 barrenez barren
 barrenge / barreneko
- barrena 1 pospos -an barna, -an zehar *Mendian barrena joan da* 2 iz tresna
 barrendegi
 barrendu, barren(du), barrentzen
 barrenkoi
 barrera = hesi, langa
 barrezazain
 barrika
 barrikada
 barrikote
 barroko
 barru 1 iz *Barruak ez dit agintzen* 2 pospos *Bi urte barru bukatuko da lana*
 barruan
 barruko

barrura
barrurako
barrutik
barrutiko
barruz
barrualde
barruki 1 *Ipar* ukuilu
barruki 2 animaliaaren erraiak, jateko direnak
barrunbe
barrunda izan barrundatu
barrundatu, **barrunda**, **barrundatzen** 'susmatu, hauteman'
barruratu, **barrura**, **barruratzen**
barruti
bart *Bart arratsean, bart gaueko, bartko*
bartz
barur *Ipar* h. **barau**
basa 1 *Ipar* 'basatia' *Gizon basa bat*
basa 2 'lohia, lokatza'
basabazter
basabere
basagizon
basahuntz
basajaun
basajende
basakatu
basakeria
basaki
basamortu
basandere
basapiztia
basaran
basarte
basati
basatu, **basa(tu)**, **basatzen** Batez ere *Ipar* 'errebelatu, galdu'
basozain* c. **basozain**
base Kimikan, Informatikan
baseliza
baserri
baserri-etxe, **baserri etxe**
baserritar
basetxe
basilika
baskula
baso 1 'oihana'
baso 2 'edontzia'
basolan
basomutil
basoilar
basoilo
basofu, **baso(tu)**, **basotzen** 'oihandu, oihaneztatu'
basozain
basozaintza
bast 'zamarien tresna'
bastanga *Dasyatis pastinaca*
bastart *Ipar*
bastoi (karta-jokoko saila)
basur *Gip* 'ihintza' *Ipar* 'ur zikina'
basurde *Sus scrofa*

bat

bat-batean

bat-bateko

bat-batekotasun

batean *Gurasoekin batean bizi da bere etxean; bata etortzearekin batean joan da bestea*

bat edo bat

bat egin

bat-egite

baten bat

batera *Guztiek batera oihu egin zuten; Nirekin batera doa nire itzala; Zu iristearekin batera abiatuko naiz*

bateratsu

bat ere *Ez du bilera bat (bakarrik, bera) ere hutsegin - cf batere)*bat etorri *Zurekin bat nator horretan*

batez ere

batik bat

bat izan (1 'elkarturik egon, bat etorri' *Horretan bat gaituk hirekin* 2 'gauza bera izan' *Gure hizkuntzaren egoera ez da bat Gipuzkoan eta Nafarroan*)

bataiarri

bataiatu, bataia, bataiatzen

bataiatzaile

bataila h. gudu

batailoi

bataio

batasun

bateiatu* e. bataiatu

bateko iz. bateko urrea

batel

batelari

bateratu, batera, bateratzen

bateratze

batere adb *Ez zidan batere pozik eman; Ez da batere egokia*

batez beste

batez besteko

batgarren

batik bat

batu, bat(u), batzen

batugai

batuketa

batura

batxiler

batxilergo

batza

batzaile

batzaldi

batzar

batzarburu

batzar gela

batzarkide

batzar etxe

batzarleku

batzartoki

batzartu, batzar(tu), batzartzen

batze

batzoki

batzorde

batzordekide

batzuk

batzuetan *Gehienetan garaiz dabilen arren, batzuetan berandu iristen da batzuen batzuk Batzuen batzuk baino ezin izan ditut ipini*

baxenabartar

baxera

baxerategi

baxoerdi

baxu

baxurako arrantza

bazar

bazka

bazka-landare, bazka landare

bazkalaitzin

bazkalaurre

bazkaldar h. **bazkaltiar**

bazkaldu, bazkal, bazkaltzen

bazkalondo

bazkalordu

bazkaloste

bazkaltiar

bazkari

bazkari-lege, bazkari lege

bazkaritan *Laurogei baino gehiago omen dira bazkaritan*

bazkaritara *Joan ginen bazkaritara aldameneko jatetxe batera*

bazkarite *leku-denborazko kasuekin erabiltzen da batez ere Bazkaritean ikusi eta adituak; Bazkariteko tenorean; Bazkaritera eraman ninduen*

bazkatu, bazka(tu), bazkatzen da/du *ad Janari gozo honekin israeldarrak bazkatzen ziren; Bazka itza-zu nire axuriak*

bazkide

bazkidetu, bazkide(tu), bazkidetzen

bazkidetza

Bazko* e. **pazko**

bazkun

baztanga 'nafarrerria'

bazter

bazter-herri, bazter herri

bazter-nahasle, bazter nahasle

bazterrera eman

bazterrera utzi

baztergabe

baztergarri

bazterrarazi, bazterrarez, bazterrerazten

bazterrerratu, bazterrera, bazterrerratzen

bazterretsi, bazterrets, bazterresten

bazterretxe

baztertu, bazter(tu), baztertzen

bebarru 'ataria'

bedatse *batez ere Zub*

bedeikatu* e. **bedeinkatu**

bedeinkapen

bedeinkatu, bedeinka, bedeinkatzen

bedeinkazio

bedera *Ipar* h. **bana**

bederazka h. **banaka**

bederatzi

bederatziurren

bederen

bederik *Gip* h. **bederen**

begi

- begibakar**
begi-betegarri, begi betegarri
begi-bista, begi bista *Begi-bistan dago*
begigorri
begi-keinu, begi keinu
begi-kolpe, begi kolpe
begi-lauso, begi lauso
begi-nini, begi nini
begiko nini
begitan hartu 'gorrotatu'
begi-ukaldi, begi ukaldi
begi eman
begiz jo
begi zulo, begi-zulo
begietsi, begiets, begiesten
begihandi (arrain mota, txipiroi klasea)
begiko
begiluze
beginini* e. **begi-nini**
begira 1 x-ri begira ('beha, so; begiratzuz'); 2 x-ren begira ('zain')
begirada
begiragarri
begirakune *Bizk h. begirada*
begiraldi
begirale
begiramen
begirarazi, begiraraz, begirarazten
begiratoki
begiratu, begira, begirutzen
 A ad: 1 *dio*, 'behatu, so egin'; 2 *du*, 'zaindu, gorde'
 B partiz-izond *Gauza txikietan begiratu ez denak, geldika joko du behea*
 C iz *Nahikoa da azkeneko mende hauei begiratu bat ematea*
begiratzaille
begiratze
begirune
begitandu, begitantzen Batez ere *Bizk h. iruditu Zer begitantzen zaizu?*
begitarte
begitarte egin
begitazio 'irudipena'
begizko
begizkoa egin
begizta
begiztatu, begizta, begiztutzen
beha *Ipar adb*
behaketa
behako
behar A iz: 1 'premia' 2 'lana, egitekoa'
 B izond: 1 'beharrezkoa' 2 'pobrea, behartsua'
 (11) **beharrezko**
beharrik
behargabeko
behar-ordu
 (12) **behar-sari**
behar egin
behar eragin
behar izan, behar izaten, beharko
beharrean

beharreko
 beharrez
 beharrik

beharazi, beharaz, beharazten

beharbada

behargabeko alferrikako

behargin

beharleku 1 'lantokia' 2 'buruhauste, neke' *Hau da beharlekua!*

beharraldi

beharrean 1 'premia' 2 'ordez' (aditzaren era burutuaren ondotik)

beharreko

beharrez

beharrezko

beharri h. belarri

beharrik Batez ere *Ipar* 'zorionez' *Beharrik han bainuen ama; Andoaindarraren eragina ez zen gainera, eta beharrik, Konpainian gelditu*

beharrian Batez ere *Bizk* 'behar, premia'

behartasun pobrezia, gabezia

behartsu

behartu, behar(tu), behartzen

behatoki

behatu, beha, behatzen *Ipar* 1 *zaio* ad 'adi egon, entzun' *Hau da ene Seme maitea, honi beha zakizkiote; dio* ad 'begiratu' *Behatu zion lagunari*

behatz 1 'beheko hatza' 2 *Gip* eta *Naf. Garaia* 'hatza' 3 *Lap* 'azkazala'

behatzaile

behatze

behatzopa (maila jasokoa da; ik *estropozu, oztopo*)

behatzopa-harri, behatzopa harri (maila jasokoa da)

behatzopatu, behatzopa(tu), behatzopatzen (maila jasokoa da; ik 'oztopo egin')

behazun

behe

behe-laino, behe laino

behe-maila, behe maila

behea jo

behetik gora

behealde

beheiti

beheitiko iz 'beherakoa'

beheititu, beheiti, beheititzen

behera

beheraka

beherako iz

beheraldi

beherapen

beheratu, behera, beheratzen

beheratze

behere

behi

behiala = behinola

behialako

behiki

behin

behin-behineko

behin betiko

behinik behin

behin edo behin

behin ere

behin eta berriz

behin eta berriro
 behingoan *Eztabaida guztiak behingoan bukatzeko*
 behingoz *Lasai geldi gintezkeen behingoz behintzat*
 behin... -z gero *Behin aitortzen hasiz gero, guzti-guztia esan nahi dizut*
 behin batean

behinen

behinik behin

behinola

behinolako

behintzat

behizain

behoka

behor

beila

beilari

beilatu, beila, beilatzen

beilegi, *Bizk*

beira

beiragile

beirategi

beirateria

beireria* e. beirateria

beirinalari* e. berinalari

beita

bejon- *Heg*

bejondeizula

bejondeiola

bejondeiala

beka *Heg*

bekadun *Heg*

bekain

bekaineko iz 'bekainetan eman edo hartutako kolpea'

bekaitz

bekaitz izan *Demonioak haren bekaitz baitziren*

bekaizgo *Ipar (ez Zub)*

bekaizkeria *Heg eta Zub*

bekaizti

bekaiztu, bekaitz/bekaiztu, bekaizten *zaio ad-Rakel bekaiztu zitzaion bere ahizpari; da ad Beste ha-marrek hori aditu zutenean bekaiztu ziren bi anaien kontra*

bekar h. makar

bekatari

bekatore *Ipar Zah h. bekatari*

bekatoros *Ipar h. bekatari*

bekatu

bekatuan egon

bekatu arin

bekatu egin

bekatu eragin

bekatu mortal

jatorrizko bekatu

bekatu larri

bekatxo

bekoki

bekoz beko

bekozko

bektore

bela

belagile Batez ere *Zub 'sorgina'*

belai
 belaki
 belakume
 belar 1 (landarea)
     belar gaizto
     belar-izpi 'belar-zatia'
     belarrondo
     belar ondu
     belar txar
     belar-denda
 belar 2 *Zah* 'bekokia, kopeta'
 belardenda* e. belar-denda, belar denda
 belardi
 belarjale
 belarki
 belarri
     belarriak berotu
     belarri-luze
     belarri-zulo, belarri zulo
 belarrimotz
 belarritako
 belarrondoko
 belartegi
 belatxinga
 belatz *Falco sp*
 belaun 1 'hankako giltzadura' 2 'belaunaldia'
 belaunaldi
 belaunburu
 belaunikatu, belaunika, belaunikatzen
 belauniko
 belaxka
 belaxkatu, belaxka(tu), belaxkatzen
 belaze *Gip*
 beldar
 beldur
     beldur-ikara
     beldur izan
     beldurrak (*egon* batez ere)
 beldurgabe
 beldurgarri
 beldurti
 beldurtu, beldur(tu), beldurtzen
 bele *Corvus sp*
 belodromo
 beltz
 beltzaran
 beltzune
 beltzuri
     beltzuri egin
 belu *Bizk* h. berandu
 belus
 belutu, belu(tu), belutzen
 belzkeria
 belztasun
 belztu, beltz/belztu, belzten *Oraindik areago beltz daiteke zerua*
 belztura

(Euskaltzaindiak, Bilbon, 1996ko otsailaren 23an onartua)